

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Širite ovaj naš jedini list. —
Šaljite redovito pretplatu, jer time
vršite svoju dužnost, a ujedno po-
mažete i našu štampu koja se bori
za naša prava — naša ovdje i
naše braće u Julijskoj Krajini.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Gospodarstvo Italije

Londonski »Times« donio je minulih dana vrlo zapažen prikaz talijanskog narodnog gospodarstva. U članku se veli:

Na talijanskom se primjeru ponovno zorno vidi, kako je politika gospodarske autarkije nezdrava gospodarski i kriva politički. Prema državnom proračunu Italije zemlja je u teškom položaju, jer državni izdaci od 20 milijardi lira (oko 45 milijardi dinara) porasli su na po prilici 30 milijardi lira (oko 70 milijardi dinara). Već i u prijašnjim godinama talijanski je državni proračun imao u pravilu manji deficit, ali od godine 1935, kad je započeo abesinski rat, deficit je porastao za više od 11 milijardi lira (oko 25 milijardi dinara). Talijanski je ministar financija nedavno priznao, da je oko 38 milijardi lira (preko 87 milijardi dinara) otpalo na naoružanje u vezi s Abesinijom, a kasnije i Španjolskom. Talijanska država izdaje relativno velike iznose prema svojim primitcima, čime će naravno porasti breme tereta za njezine građane. Nije stoga nikakvo čudo, da pod tim okolnostima raste kritika i u samom talijanskom senatu, te da državne zlatne rezerve, devalvacija lire i podizanje gospodarstva postaju predmetom dnevnih raspravljanja. Ako je istina, kako je s pravom procijenjeno, da državni porez iznosi jednu četvrtinu cjelokupnog narodnog dohotka, onda je talijanski narod uzeo uistinu mnoge nove terete prije, nego uspostavi ravnotežu u svom državnom gospodarstvu. Borba za autarkiju dovodi do povećanog uroza. Veliki proračunski manjak i oporezovanje kapitala jesu naravna posljedica skupog ratovanja u Africi i Španjolskoj. No gospodarske su sankcije navodno krive, da su fašisti (talijanski) bili prisiljeni na politiku gospodarske autarkije. Talijani vele na »borbu« za autarkiju. A tu novu »borbu« Mussolini je označio kao nastojanje oko novih sirovina, naročito oko novih goriva kao i neke nove dragocjene kovine. To je dovelo do velikih troškova (25 milijuna din.) za rad Instituta za obnovu industrije. Još uvijek je vrlo nesigurno, koliko će Abesinija doći u prilog gospodarskoj autarkiji talijanskog imperija. Čini se, da ni sama talijanska država nije mnogo investirala u tu koloniju. Zna se pak, da su privatnici uložili svega oko milijardu dinara na eksploataciju petroleja i na gajenje pamuka. Za sada je međutim Abesinija kao izvoznik sirovina sasvim beznačajna zemlja. Ona izvozi jedino kožu i kavu, ali je uvoz kože u Italiju zabranjen.

U Italiji se međutim proširuje i dotjeruje mreža elektrana, koje tjera vođena snaga, podiže se industrija različitih surogata, naročito petroleja. Čudno je, kako se radi na proizvodnji umjetnih surogata za vunu, a u isto se vrijeme daje pobuda uzgajateljima ovaca za unosniji i bolji uzgoj: u zimi je bio u Rimu priredjen vrlo šaren nacionalni kongres pastira. Ali isto tako, kako su to pokazala iskustva u Njemačkoj, pokazalo se i u Italiji, da umjetno proizvedeni surogati nužno dižu cijene i ostaloj robi, što je onda naravno proizvelo i povisšenje cijena svih životnih namirnica u Italiji. Uz to pridoleže i u narodnogospodarske teškoće, koje proizlaze iz nagloga prelaza od starih na nove metode gospodarstva, što je narušilo postojeće ravnoteže, u konkretnom slučaju vanjsku trgovinu Italije. Svakako je paradoksalno, da povećana nastojanja oko gospodarske autarkije prati povećani uvoz. Između godine 1936 i 1937 porasao je izvoz Italije za više nego dvostruko — dok je uvoz skoro potrostručen. Bitka za žito nije bila dobivena.

U Italiji odavna vlada nedostatak pšenice. Prema procjenama ona dovozi godišnje oko 500.000 tona. To će dakako biti teško nadoknaditi nekim drugim planom gospodarske autarkije, jer je »borba za zrna« jedno od najstarijih i najživotnijih i do danas neriješenih pitanja talijanske gospodarske politike, koje nije riješeno ni zauzećem Abesinije. Ove će godine pridoci nova poteškoća u tome, što su poplave uništile mnogo vinograda, rižinih polja, svile i voća, koje neće biti moguće izvesti, čime će također biti narušeno trgovačko ravnotežje.

Talijanska će vlada u najbližoj budućnosti biti prisiljena da snizi trgovački deficit kao i deficit državnog proračuna tako, da bi mogla sačuvati principe svoje gospodarske politike. To dakako nije laka zadaća. Bit će zanimivo, koliko će toga biti na političku korist novoga carstva.

Ovih se dana i ugledni londonski list »Economic« bavio gospodarskim položajem Italije, pa piše među ostalim: »U literaturi o zemljodjelskoj autarkiji svaki specijalista rješava svoj problem time, da pretpostavlja proširenje proizvodne plohe. Natjecanje za zemlju, koje je time izazvano, predstavlja problem koji je možda najozbiljniji od svih ostalih. Prema anketi iz god. 1929 neproizvodna zemlja t. zv. pasivni kraj u Italiji sačinjava svega jednu četvrtinu cjelokupne plohe... Ako vustimo

ULOGA TRSTA U PROMETU S JUGOSLAVIJOM

ZNAČAJAN ČLANAK TRŠČANSKOG »PICCOLA«

U posljednje vrijeme talijanska štampa podvlači potrebu boljih i intenzivnijih trgovačkih odnosa između Italije i Jugoslavije.

Tršćanski »Piccolo« u tom smislu donosi odredniji članak i iznosi činjenice o potrebi i mogućnostima boljih trgovačkih odnosa. Tako se u tom članku pored ostaloga iznosi, kako je od potpisa talijansko-jugoslavenskog pakta prijateljstva i trgovačkog ugovora u martu prošle godine skinuta zavjеса sa mnogih nepoznatih činjenica o zajedničkim interesima političke i privredne naravi. Međutim, kaže »Piccolo« danas nakon petnaest mjeseci od potpisa spomenutih paktova, može se konstatovati, da uzajamni razvoj međusobnih trgovačkih odnosa nije uzeo onaj zamah, kako se to želilo. O tome najbolje govori trgovačka statistika, po kojoj, iako je trgovački promet između Italije i Jugoslavije početverostručen u godini 1937, prema prometu za vrijeme sankcija, ipak je za jednu četvrtinu zastao iza prometa u godini 1934, a za preko 40 posto od prometa prije tri godine. Ove godine zapaža se i daljnje opadanje tog prometa i to u izvozu iz Italije u Jugoslaviju za 14 posto, a u izvozu iz Jugoslavije u Italiju za 8 posto prema prošloj godini, koja je i ona bila slaba. To znači, da se razmjena odvija sa skromnim saldom u korist Italije, ne računajući tu i očekivane državne nabavke iz Jugoslavije, koje će doći u buduću. Međutim se trgovački promet između Jugoslavije i Njemačke pojačao. Još prije prisajedinjenja Austrije, Njemačka je u trgovačkim odnosima sa Jugoslavijom preuzela prvo mjesto, koje do godine 1931 držala Italija. Isto tako i Austrija je dobar izvoznik za Jugoslaviju. U prvom tromjesečju ove godine je izvoz iz Njemačke i Austrije za Jugoslaviju dostigao iznos

od 531 milijuna dinara, što znači 100 milijuna dinara više nego u istom razdoblju prošle godine. Austrija i Njemačka apsorbirale su do sada 35.2 jugoslavenskog izvoza, a izvezile 42.6 posto i sada su u napredovanju, dok Italija koja je do sada učestvovala u jugoslavenskom izvozu sa 9.36 i uvozu sa 8.21 posto sada je u nazadovanju. Jugoslavija je spremna da pojača svoj trgovački promet sa Italijom uvozom iz Italije, ali talijanska privreda, kaže »Piccolo«, nije posvetila pažnju jugoslavenskom trgovačkom tržištu i nije dovoljno nastojala da plasira svoju industriju u Jugoslaviju. Tako se, podvlači »Piccolo«, sada u Beogradu proučava projekat za podizanje triju tvornica celuloze, u Liki, Bosni i Sloveniji, koja je određena isključivo za izvoz. List pita zašto se talijanski kapital nije interesovao za ove tvornice i da li se u Italiji proučava mogućnost podizanja jedne tvornice celuloze sa sirovinom iz Jugoslavije. Italija troši godišnje preko 300 milijuna lira za uvoz celuloze iz inozemstva, a sada će i skroman kapital, koji je u tu svrhu investiran u Austriju biti povučen. Tako je, kaže se nadalje, Jugoslavija prodala prošle godine za pola milijarde dinara bakra i to Belgiji, Njemačkoj, Sjedinjenim državama sjeverne Amerike, a Italiji ništa. U isto vrijeme je Italija uvezla bakra u vrijednosti od preko 400 milijuna lira, a od toga skoro za 80 milijuna lira iz USA, skoro isto toliko koliko je USA uvezla iz Jugoslavije. Jugoslavija je nadalje u 1937 godini izvezla za četvrt milijarde olova uglavnom u Belgiju, a ništa u Italiju, a Italija je u isto vrijeme uvezla olova za preko 120 milijuna lira. U ovim činjenicama — završava »Piccolo« — vidi se mogućnost intenzifikovanja trgovačkog prometa i međusobnih trgovačkih i industrijskih odnosa između obiju zemalja.

TRST I NJEMAČKO-TALIJANSKI ODNOSI

Prema vijestima, koje stižu iz Trsta, da je se zaključiti, da tršćanski trgovački i uopće privredni krugovi nisu zadovoljni sa sporazumom, koji je pred koji dan potpisan u Berlinu između predstavnika Italije i Njemačke u pitanju položaja tršćanske luke nakon priključenja Austrije Njemačkoj.

Taj je zaključak silno frapirao tršćanske privrednike, jer se je kao kroz noć desilo, da je cio tršćanski promet postao odvisan od Njemačke, kroz koju se je otpremao ili u Trst ili iz Trsta u njegovo zaledje. Jedna trećina pomorske trgovine Čehoslovačke, polovica pomorske trgovine Mađarske i dvije trećine pomorskog prometa bivše Austrije išlo je kroz tršćanski luk, gdje je 1937 g. zabilježen ukupni promet od 3 i četvrt milijuna tona. Kod pregovora između Italije i Njemačke nakon Anschlusa Italija je po tome morala tražiti od Njemačke takve uslove, kako život Trsta ne bi bio ugrožen tj. morala je tražiti, da se promet, koji je do sada iskorisćivalo tršćansko pristanište, ne bi usmjerio u druge luke. To se je doduše izvršilo i Njemačka je takovo obećanje dala u koliko se tiče njene vlastite trgovine. Razumije se samo po sebi, da će većina nekadanjeg austrijskog izvoza preko Trsta i tako otpasti, jer će dobar dio odnosne robe ostati sada u Njemačkoj (drvo i željezne rude). Obećanje da negdašnji austrijski promet kroz Trst ne će ići drugim smjerom, Njemačka je također lako dala... ali je ona između ugovorenih točaka izričito podvukla kako Italija ne smije smatrati, da je Njemačka »drugom usmjerila svoju trgovinu«, ako bi se i kada bi se izgradio kanal između Dunava i Rajne, koji bi k sebi primakao mnogo od bivše austrijske vanjske trgovine, jer da bi to spadalo k »normalnom razvoju gospodarstva«, a sporazum između Italije

i Njemačke takov razvoj izričito priznanje i dozvoljava.

U Trstu su mišljenja, da će se već 1939 god. pokazati kakove su gospodarske posljedice priključka Austrije Njemačkoj. I u pogledu plaćevnog prometa bili su usvojeni novi zaključci. Italija je bivšoj Austriji preostatak austrijskog uvoza u Italiju što slična u prometu sa Njemačkom nije otplačivala u zlatnim devizama. Kako neprovedivo, Italija i Njemačka su se dogovorile, da će međusobni uvoz i izvoz jednostavno uravnotežiti.

Njemačka je i na to pristala, da zabrane izvoza drva iz Njemačke u toliko ublaži, što će iz bivše Austrije dosadniji kontingent drva i dalje moći da ide u inozemstvo kroz Trst.

Značajno je pak, što Italija nije pristala, da bi Njemačka u Trstu uživala prava slobodne luke, koja su ranije bila priznata Austriji. Trst za Njemačku nije više slobodna luka. Njemačka je pak od svoje strane sebi pridržala pravo, da po propisima, koji u njoj važe, ograniči putovanja u inozemstvo, što će Italiju osjetljivo pogoditi. Sadržaj sporazuma, o kojemu je na početku riječ, ne će biti objavljen.

NATPISI NA RIJECI

Sušačke »Primorske novine« donose ovu bilješku:

Na Rijeci, razne banke i mjenjačnice imaju napise pored talijanskog i na drugim jezicima. Na primjer: na njemačkom, francuskom, mađarskom itd. A na našem jeziku nema takova napisa. Zašto? Ta poznato je, da baš mnogo našeg svijeta zalazi u te mjenjačnice. Treba to ispraviti, jer smo uvjereni, da ta omaška nije znak nepažnje, već običnog propusta (?)

meljito stezanje kaiša talijanski narod može probijati samo kratko vrijeme, no doka-ko sve pod uslovom, da bi i rat mogao biti kratak.

Prema vijestima dobro informiranog londonskog »Daily Telegrapha«, Mussolini je savzav Centralni žitni komitet, da se pozabavi sadanjem nedostatkom pšenice. Glavna je pažnja sada obraćena prema Sovjetskom savezu koji ima biti glavni izvoznik brašna za Italiju. Izgleda, da pregovori sa Sovjetskim savezom povoljno napreduju.

SODSTVO V LUČI STATISTIKE

Statistični mesečnik, ki ga izdaja osredniji statistični urad v Rimu, je v letošnji majski številki objavil specializirane podatke o obsojenih v prvih devetih mesecih leta 1937. V naslednjem se hočemo omejiti na primerjavo podatkov za vso državo in podatkov za sekcijo tržiškega apelacijskega sodišča na Reki. Tej sekciji je podrejeno ozemlje, ki obsega Reško in Zadrsko pokrajino ter južni del Puljske pokrajine. Po zadnjem ljudskem štetju iz l. 1936 šteje to ozemlje okroglo 300.000 prebivalcev ali 0,7% celotnega prebivalstva Italije.

Mladoletnih obsojencev je bilo v navedeni dobi v vsej Italiji 2.133, v področju reškega apelacijskega sodišča 23 ali 1,08%, pogojno je bilo obsojenih v vsej Italiji 30.201 oseb. v reškem okrožju 839 ali 2,78%, nepogojno pa je bilo obsojenih v Italiji 4.697, v reškem okrožju 513 ali 10,92%, torej šestnajstkrat toliko kolikor bi ustrezalo številu prebivalstva. Se bolj značilne so te obsojbe po specifikaciji sodišč, ki jih je izreklo. Od okrajnih sodišč (pretur) je bila obsojena v vsej Italiji 861 oseb, v reškem okrožju 19 oseb ali 2,21%, od okrajnih sodišč (tribunalov) v Italiji 2524 osebe, v reškem področju 484 osebe ali 19,18%, to je dvajsetkrat toliko, kolikor bi šlo po številu prebivalcev. Od protur sodišč so bile obsojene v Italiji 1004 osebe, v reškem okrožju 10 oseb ali 1%. Izredno veliko je tudi število oseb, na ozemlju reškega apelacijskega sodišča, ki so bile proglašene za zločince ali prestopnike iz navade. V vsej Italiji so proglasili 562 osebe za zločince iz navade, v reškem okrožju 11 oseb ali 2%, za poklicne zločince v vsej Italiji 63 osebe, na Reki 1 osebo, ali 1,6%, za prestopnike iz navade v Italiji 88 oseb, na Reki 10 oseb ali 11,4%.

Tako izredno velika števila obsojbe je v tesni zvezi z gospodarskim stanjem in gospodarsko politiko Italije, ki je ustvarila prav v okrožju reškega apelacijskega sodišča carine proste cone, ki obmejno prebivalstvo naravno silijo k tihotapstvu.

P. P.

Nijemci u Jugoslaviji

U njemačkom novinstvu opaža se u posljednje vrijeme stanovito zanimanje za sudbinu Nijemaca u Jugoslaviji. Tako piše gradački »Tagespost« o položaju Nijemaca u Slavoniji, te donosi oko pet slika njemačkih seljaka u njihovu svakodnevnom životu. U članku se veli, da se u onom području između Drave i Save istočno od Zagreba naselio u preko stotinu sela mnoštvo Nijemaca. Ti Nijemci imaju svoje gradsko sjedište u Osijeku na Dravi. Najbitnija organizacija slavonskog nijemstva »Kultur- und Wohlfahrtsvereinigung« (KWVD) ima svoje sjedište u Osijeku. S jedne sjednice te organizacije donosi list i čitav niz organizacijskih rasprava.

Povodom tog pojačanog zanimanja njemačke štampe za Nijemce u Jugoslaviji donosi ljubljanski »Slovenec« statistiku Nijemaca u Jugoslaviji, a naročito u Sloveniji. Prema podacima »Slovenca«, u Jugoslaviji ima 499.969 Nijemaca. Godine 1931 bilo je u dravskoj banovini uključivši njemačke državljane 29.988 Nijemaca, odnosno 2,53 posto cjelokupnog pučanstva. Prema istoj statistici bilo je u Kočevju 1931 g. 949 Nijemaca ili 30,82 posto cjelokupnog pučanstva Kočevja.

PROPAGANDA SUDETSKIH NIJEMACA U FRANCUSKOJ

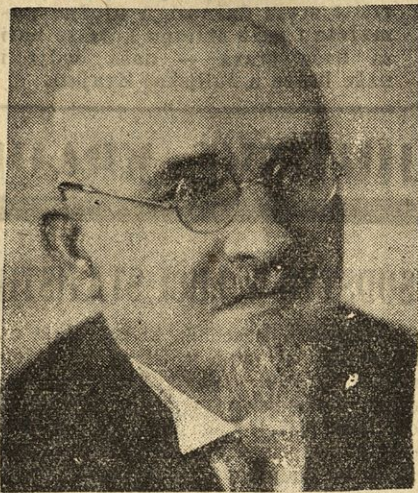
Pod naslovom: »Mi hoćemo živjeti kao slobodni ljudi među slobodnim ljudima« stranka Sudetskih Nijemaca je izdala na francuskom jeziku govor, koji je Konrad Henlein 24 aprila držao u Karlovim Varima, a njegovih 8 tačaka. Korice knjige predstavljaju mapu Evrope, na kojoj je sa plavom bojom označena ne samo Njemačka, nego i njemački krajevi u Češkoj, Eupen i Malmedy, Luksemburg, tri četvrtine švicarske i Alzacija sa Lorenom. Južni Tirol je bijelo obojadan.

JUGOSL.-TALIJANSKI TURIZAM

Prošle sedmice održane su u raznim primorskim mjestima konferencije predstavnik jugoslavenskih i talijanskih turističkih ureda i organizacija, na kojima je raspravljeno o mogućnostima povećanja turističkih odnosa između obiju država.

Za poboljšanje prometa na tim je konferencijama iznesen i zanimljiv referat o prometnim prilikama i njihovo poboljšanje. Između ostaloga traži se da se u zračnom prometu uvede linija Trst-Dalmacija, a konačno se konferenca zauzela i za ukli- nuće vizuma između Jugoslavije i Italije.

ANDREJ GABRŠČEK NA ZADNJI POTI



V soboto je Ljubljana spremila k zadnjemu počitku Andreja Gabrščka. Za nas je to dovolj povedano in odveč so še navedbe vsega, kar je Gabršček bil, saj to vsi prav dobro vemo, najbolj pa oni, ki so mu stali ob rami, ko je z živahnostjo in vneto, ves vnet za sveto slovensko stvar in v svesti si slovanske moči, vihtel svoj meč proti sovražniku, ki je in še z dneva v dan oblega naše domove, da ni niti za trenutek mogel stopiti iz bojnih vrst, kaj šele če je stal na čelu te borbe, kot je naš Andrej. Še, ko je moral zapustiti bojišče, ni odnehal in je z zadnjimi močmi do zadnjega kot veteran, trdno stal med prvimi, ki jim je življenje Slovencev tam preko, vse.

Toda sredi dela, ki si ga je še začrtal, se je poslovil naglo. Na delovni mizi so še ostale odprte zadnje strani njegovega rokopisa, ki ga je skrbno pregledoval in v katerih naj bi opisal razvoj Trsta in Istre, povedal zlasti to, da je bival in biva tod naš rod. Mogoče bo prišel čas, ko bomo to delo brali in se bo tako morda po njegovi smrti izpolnila njegova zadnja želja, ko bo dal Slovincem knjigo o vprašanju, ki je pri nas tako zanemarljivo.

Njegovo trudno telo počiva na pokopališču na Viču med mnogimi rojaki, katerim ni bilo dano, da bi doživeli v svojem življenju vsaj malo svetlih trenutkov. Vse življenje so morali stati v boju in na preži, ne da bi se vsaj malo odpočili.

Pogreb Andreja Gabrščka je bil lep in časten a emigrantski in zgedalo je kakor, da bi njegovo delo ne bilo dragoceno za vse Slovence, to in onstran meje...

Pred mrtvašnico se je pre krsto poslovil od uglednega rojaka šolski nadzornik v. p. g. Urbančič, ki je v vznesenih besedah slavil Gabrščkovo življenjsko delo in vneto, ob kateri so se užigala srca slovanske mladine na Goriškem pred vojno.

V imenu pokojnikovih stanovskih tovarišev je kot predstavnik ljubljanske sekcije JNU spregovoril ravnatelj Pustoslemšek.

Ko se je v Ljubljani ustanovilo Društvo slovenskih književnikov in časnikarjev in se včlanilo v Svazu slovenskih novinarov, je bil Gabršček med prvimi, ki so navdušeno pozdravljali ta dogodek. Pridružil se je organizaciji, ki je vsa leta pred vojno igrala vlogo med slovanskega parlamenta, saj so bili v nji združeni ne samo novinarji in publicisti, marveč tudi najuglednejši slovanski politiki. In pripadlo mu je eno najodličnejših mest v tem med slovanskem parlamentu, saj je bila na vseh kongresih v Dubrovniku, Opatiji, Plznu, Sofiji, Beogradu in Pragi uvaževana njegova tehtna beseda. Na slovanskih kongresih v Pragi in Sofiji je Slovence zastopal Gabršček.

Člani pevskega zbora »Grafike« so ubrano zapeli »Človek glej«, nato pa se je po Vidovdanski cesti, Komenskega ulici, Resljevi, Šentpetrski cesti in preko Marijinega in Kongresnega trga vrstil spreved, ki je izpričal, koliko je imel Andrej Gabršček prijateljev in spoštovateljev med nami. Za križem so korporeativno zbrani stopali »Sočani« s praporom, za vozom z duhovščino je uslužbenec mestnega pogrebnega zavoda na blazini nosil pokojnikova odlikovanja. Vozu s krsto, vso zasuto z vencji, je sledila globoko pretresena rodbina, a v sprevedu je bila še vrsta predstavnikov naše javnosti in nacionalnega življenja, med drugimi senatorja dr. Gregorin in dr. Marušič, univ. prof. dr. Ozvald in dr. Lapajne, predsednik »Sočec« dr. Puc, predsednik »Branibora« prof. Rudolf, odposlanstvo Sedejeve družine, številni člani ljubljanske sekcije JNU, prof. Kolar za revijo »Misel in delo« in še mnogi nacionalni delavci in Gabrščkovi sorodci. Na pokopališču na Viču je v kratkih besedah očrtal pokojnikovo politično delavnost senator dr. Marušič, nato pa se je nad krsto zgrnila zemlja. Andreju Gabrščku ohranimo časten spomin.

Življenje naglo preminulega publicista g. Andreja Gabrščka je lep kos kulture in

Od Soče do Rečine — od Triglava do Kamenjaka

Temeljito čiščenje

Št. Peter na Krasu, junija 1938. — (Agis). — S prihodom novega prefekta v Reko se je na reški prefekturi sami, pa tudi v pokrajini v marsikaterem pogledu temeljito spremenilo. Morda tu pa tam tudi v korist našim ljudem! — Današnji reški prefekt nosi baše naslov »prefetto - contadino«, ker se predvsem zavzema za poljedelstvo. Zato je dal po posebni komisiji strokovnjakov že marsikaj premisliti, prekontrolirati itd. Vsled takih temeljnih kontrol pa so se odkrila tudi razna dejanja, ki so spravila številne odgovorne osebnosti v nemilost pri prefektu tako, da bodo nekateri prišli pred disciplinsko preiskavo, med tem ko so se drugi te spretno izognili. V kneški občini so se že izvršile spremembe. Dolgoletni podesta je bil takoj odslovljen, in kot se širijo govorice, zaradi visokih in neverjetnih računov, ki jih je morala občina kriti za zidanje novega občinskega poslopja, kot tudi za popraviljanje poslopja, kjer so občinski uradi. Novo poslopje je stalo občino nič manj kot 400.000 lir, kar je za kraj, kot je Knežak, izredno veliko. Poslopje je sicer dvonadstropno, v njem ima svoje prostore dopolavoro — tudi dvorano, v njem je nastanjen otroški vrtec in razne druge organizacije. Dalje je celo vrsto udobnih stanovanj za razne občinske in druge funkcije. Toda to mu ni bilo dovolj. Občinski načelniki so že takoj ob prihodu kupili hišo bivšega učitelja Česnika, v kateri so bili nastanjeni prostori občinske pisarne itd. To poslopje je dal naknadno dvigniti še za eno nadstropje zato, da je v njem napravil nekaj udobnih stanovanj, za preostale funkcije. Naj pripomnimo, da je v Knežaku vsesplošno hiš, ki stoji skoraj ali popolnoma prazne. Podača pa se je ravnal predvsem po načelih, ki velja zlasti med podestači v tržaški pokrajini. Znan je med našim ljudstvom tale slučaj: Ob neki priliki, ko so se sestali podestači iz različnih občin, se je neki podesta Slovec pritožil, češ da manjka denarja. Njegovi tovariši Italijani pa so mu nasvetovali naj zida, potem bo imel dovolj denarja! In zato povsod hitijo z zidanjem, mudi se jim s tem in oni, kljub krizi imajo vedno dovolj potreb, da lahko na ta način posebej zaslužijo. Tako je bilo najbrže tudi v Knežaku. Podesta je bil sicer brez vsake izobrazbe, naveden brivec ali nekaj takega. Kot mnogi drugi je tudi on postal »tenente« v miliciji, in ta čin mu je prinesel tudi stolček podesta. Kot pa zglede je znal kljub vsemu le dobro računati!

Radovedni smo le, če bo reški prefekt nadaljeval z nadziranjem poslov svojih podrejenih tako temeljito, kot je začel. Morda se bodo ugotovila končno tudi na Premu in drugod dejanja, o katerih so do sedaj previdno molčali, in to z vednostjo in pomočjo raznih funkcionarjev s prefektore. Morda bodo končno dobili naši ljudje nazaj ono, kar jim je pripadalo!

Prefektova roka pa se je pokazala tudi drugod, na pr. pri raznih javnih delih, ki so bila izvršena samo zato in v toliko, da se je lahko uporabil za to določen denar! Morda bodo končno odstranili tudi nasipe pri Pivkini novi strugi, katere so pustili odnosno naredili samo zato, da ni bilo treba odvažati odkopanega materiala. Do sedaj so vsi taki in podobni protesti padli v vodo, želeli pa bi bilo, da bi se končno le rešili. Nič bi nas ne brigalo, če se ne bi na ta način zapravljalo skupnega denarja, otežkočalo gospodarsko stanje našega kmeta in mu nalagalo novih bremen!

Suša

Golac, juna 1938. — Još u proljeću ove godine mi smo jadovali što ćemo da posijemo, jer nam se bio krumpir sledio. Narod je nastojao nabaviti

politične zgodovine predvoine Goriške. Po rodu iz Kobarida, metropole Gregorčičevega planinskega raja, je pokazal že v mladostnih letih izredno nadarjenost in zanimanje za politične, kulturne, gospodarske in socialne pojave v našem življenju. Na učiteljsku v Kopru, tem italijanskem gnezdu ob sinjem Jadranu, se je naučil ljubiti svoj rod in dom in tedanj njegov profesor, sedaj že pokojni istrski narodni buditelj in voditelj Vjekoslav Spinčič je postal njegova zvezda vodnica v vsem njegovem poznejšem javnom udejstvovanju. Že kot mlad učitelj v Bovcu, Kobaridu in na Livku ob tedanji naši beneški meji je Gabršček živahno dopisoval v napredne slovanske in slovanske liste, ki so propagirali slovansko vzajemnost, in se je naučil tudi več slovanskih jezikov.

Nato je zapustil učiteljski stan, se nastanil v Gorici in se popolnoma posvetil politiki, novinarstvu in publicistiki. Razvijal je kar občudovanja vredno vsestransko delavnost in postal kmalu vodilni politik napredne in nacionalne linije na Goriškem. Vse njegovo delovanje je imelo že v tedanji dobi za edino smernico — jugoslovensko edinstvo, neizprosni boj proti črnožoltemu režimu.

Ustanovil je v Gorici svojo lastno Goriško tiskarno, v kateri je tiskal in izdal »Sočo«, »Primorca«, Slovansko, Salonsko in Svetovno knjižnico, »Vedo«, »Talijo«, »Knjižnico za mladino«, »Venec slovanskih povesti«, »Kažipot po Goriškem«, nebroj

sjemena koliko mu je bilo moguće, a mnogo je familija gladovalo samo da uzmogne nabaviti sjeme, ali sav trud i muku nam je suša uništila. Povrh toga snašlo nas je još jedno zlo. Ponestalo nam je vode. Moramo je voziti po 1 sat i pol daleko iz sela Lučani. Niti najstariji ljudi ne pamte da je bila ovako rano ovakova suša.

Letina

Pred tedni smo pisali, kako sta suša in smrhal spravili poljske pridelke in sadje v vsej deželi v skrajno nevarnost. Mnogi so že obupavali, ker je kazalo res slabo. Močni in še pravočasni nalivi v maju in v začetku junija so pa položaj docela preokrenili. Sedaj se v vsej Juljski Krajini obeta še dobra letina. Žita so si opomogla in valove in zore, da jih je veselje gledati. Krompir in drugi poljski sadeži so v sijajnem stanju. Vиноgradi cvetejo z bogatimi nastavki. Sadje ne kaže povsod enako; zgodnje je ponekod močno trpelo, vendar si je v celoti še razmeroma dobro opomoglo. Tudi travniki in senožeti so se popravili. Prva košnja je bila sicer bolj pičla, upamo pa na prihodnje, čeprav ne računamo na obilen pridelek. Za češnje je srednja letina. Zadnji, najbolji sad bo šele prišel na trg. Srednja tržna cena je ves čas nad L 1.50. Breskve so začele prihajati na trg. Lahko zaključimo: naš kmet je zopet vesel svojega polja in samo prosi, da bi ga Bog obvaroval pred poletnimi nesrečami.

Gospodarstvo na Goriškem

Te dni je »Gazzettino« objavil daljše poročilo o ljudskem gibanju in gospodarstvu na Goriškem. Iz njega posnemamo nekaj zanimivejših podatkov.

Organizacija vskladiščenja poljskih pridelkov in drugih kmečkih proizvodov se je v zadnjem letu precej izpopolnila. Obvezna oddaja žita volne in sviloprejkinih kokonov se je izvedla z vsoto strogošću, tako da je mogoče reči, da so bili v zadnjem času doseženi že totalitarni rezultati. Tako je lani 2197 posestnikov oddalo v javna skladišča 119.000 stotov pšenice, samo v januarju, t. l. pa še 25.000, 146 rejcev ovac skoraj 25 stotov volne, 2521 svilgojcev nad 183.000 kg sviloprejkinih kokonov.

Na industrijskem področju se je položaj nekoliko zboljšal. Gradnja elektrarn na Soči, v Doblarih in pri Kanalu, je do neke mere nadomestila javna dela, ki so se v zadnjih dveh letih skrčila na minimum, le da pri teh delih ni zaposlenih baš mnogo delavcev iz domačih krajev. Tovarne cementa v Anhovem in tkalnice v Podgori pri Gorici so v polnem obratu. Vobče se je število industrijskih in obrtniških podjetij za malenkost zvišalo od 2958 na 2967. Število trgovskih trgov se je povzpelo na 4370. Donos davka na poslovni promet je znašal lani 3.950.500 lir, dobro tretjino več kot v letu 1936. Za kreditno gospodarstvo sta v pokrajini merodajni predvsem višini vlog pri poštni in goriški mestni hranilnici. Pri prvi so se vloge lani zmanjšale za dobrih 200.000 lir na 23.731.500, pri drugi pa povečale za 1,4 milijona na 64.733.000 lir.

Potrošnja nekaterih vrst blaga pa se je zmanjšala. Tako je znašala pri mesu 8.039 stotov, medtem ko so porabili leto prej 8.478, leta 1935 pa celo še 9.663 stotov mesa in mesnih izdelkov. Zvišala se je pri vinu od 38.715 v letu 1936 na lanskih 41.488 hl in nekoliko tudi pri tobaku. — (Jutro)

Pred sodiščem

Trst, junija 1938. Pred sodiščem so se morali zagovarjati Miroslav in Stanislav Skupek iz St. Vida nad Vipavo ter Viktor Fatur iz Zaloga pri Postojni za sledeče delikte: upad v mesnico Antona Švageleja na Prevalu, ki so jo izvršili tatovi oblečeni v

beletrističnih, znanstvenih in strokovnih knjig. Znal je navduševati mladino za narodno delo in je ocenjeval njeno prizadevanje z biološkega, psihološkega, prosvetnega in socialnega vidika. Obrazoval je delovni program goriškega obrtništva, mu podajal vse smernice in ga bodril k najpopolnejši narodni zavednosti. Zbiral je sodelavce po vsem slovanskem in slovanskem svetu ter podajal migljaje v vsakem narodno obrambnem delu.

Vsestransko je bilo njegovo nacionalno, publicistično in socialno politično delo. Gabršček je pisal ognjevite članke gospodarske, kulturne, socialne in politične vsebine, ki so bili prežeti ljubezni do roda in doma in vseslovanstva. Nabiral je med našimi Gorjani na Kobarškem narodne pravljice in narodno blago, ker je vedel da se v njem spoznava preteklost, sedanjost in bodočnost narodnega življenja. Izdal je svojo obširno zbirko »Narodne pripovedke v Soških planinah«, ki so se razširile po vsem goriškem ozemlju. Zbiral je iz naše domače govorice vse izredne besede in obogatil z njimi Erjavčev zbirko, Pletersnikov slovar, besedni zaklad naše materne govorice.

Kot brezkompromisnega nacionalnega politika so Gabrščka mnogi nasprotniki osovali in ga preganjali do besnosti, a on ni nikdar klonil. Bil je pač borben človek in trdno prepričan, da se ideje, za katere se je boril, morajo uresničiti. Ob mobilizaciji so ga z mnogimi njegovimi zvestimi

ženske, roparski uboj Matija Benčine v Podbrežah, kateremu so zlikovci odnesli 4000 lir in napad na Josipino Bežek pri Štorjah. Pri tem napadu je roparje odpo-dil gozdar in tako preprečil hujše. Vsi ti zločini so bili storjeni po enakem sistemu kar je dalo sumiti, da so zločinci vedno eni in isti. Po dolgem raziskovanju je padla sumnja na omenjene tri. Dokazali so jim samo napad na Bežekovo ter kopico drugih prestopkov. Sodišče je obsodilo Miroslava Skupka na 4 leta in 7 mesecev zapora, 3600 lir denarne kazni in 1 leto nadzorstva. Viktorja Faturja na 2 leti in 15 dni zapora, 2400 lir denarne kazni in 1 leto nadzorstva. Stanislav Skupek je bil oproščen.

Nesreča

Na žagi blizu Cola nad Ajdovščino se je pripetila 16 let staremu delavcu Lojzetu Krašni huda nesreča. Fant je skušal prenesti transmitsijski jermen na cirkularko. Pri tem pa je z desnico zamahnil proti žagi, ki jo je zgrabila in mu jo v hipu odrezala. Hkratu si je fant spričo silnega sunka ob stroju zlomil nogo in dobil še druge poškodbe. Njegovi tovariši so takoj priklicali na pomoč reševalce iz Gorice. Dobri dve uri po nesreči je bil fant v goriški bolnici. Njegovo stanje je zelo resno, ker je izgubil mnogo krvi.

Drobiž

— Trst. — Umrli so: Abram por. Mer-snik Marija 64 let, Matejčič vd. Jurčić Josipina 70, Zupin vd. Škerla Ivana 79, Smilovič por. Decolle Tereza 41, Lavren-čič vd. Jordan Marija 81, Geršič por. Veriner Marija 62, Pipan vd. Piščanc Tereza 69, Makovec Friderik 69, Škerla-vaj Anton 58, Šavli por. Gridel Antonia 59, Fakin por. Lipožič Katarina 62, Pogorilič vd. Spadaro Ana 61, Milič por. Švegel Ana 55.

— Trst. — V bolnišnico so pripeljali težko ranjenega 30 letnega Legišo Josipa. Ko je delal v kamnolomu Alojzija Šušteršiča je mina predčasno eksplodirala in mu je kamenje težko ranilo nos oči in roke.

— Trst. — 30 dni se bo moral zdraviti Radovac Anton 25 let, ker mu je padla na nogo velika bala papirja, ko je opravljal težaška dela v luki.

— Št. Peter na Krasu. — Z rešilnim avtom je bil prepeljan v tržaško bolnišnico Ivan Senkinec, star 40 let iz Št. Petra. Ko je delal na žagi v bližini Sežane, je padel med dva hloda, ki sta ga stisnila in mu povzročila težke notranje poškodbe. Ako ne nastopijo komplikacije, se bo moral zdraviti 4 tedne.

— Trst. — Italijanski uradni list prinaša dekret, ki zadeva olajšave za ino-zemske turiste v pogledu plačevanja raznih taks.

— Trst. — Tudi letos bodo morali ovčerejci prodajati volno samo v dolo-čene magacine, ki so pod nadzorstvom države. Za tržaško pokrajino bodo ta skladišča v Sežani, Senožečah in Št. Petru na Krasu. Volno bodo pobirali ves junij. Ovčerejci si lahko zadržijo za svojo rabo samo 2 kg volne za vsakega družinskega člana, ostalo pa morajo prodati. Vsak prestopke se kaznuje z denarnimi globami, ki lahko dosežejo svoto prodane volne. Prodajalci dobijo pri prodaji v začetku na račun 8 lir za vsak kilogram volne.

— Trst. — Velik strah je zavladal med kopalci, ker se je pojavil v tržaškem zalivu morski volk dolg 6 m. Ribiči, ki so ga opazili, so takoj javili pristaniškim obla-stem. Te so takoj obvestile kopališča, da naj posvarijo kopalce, ki se ne smelo kopa-ti izven ograjenega prostora.

— Trst. — V bolnišnico so pripeljali 12 letnega Tampuša Marcela iz Kontovela. Na tilniku je imel odprto rano iz katere mu je izteklo mnogo krvi. Izpovedal je, da ga je neki ribič udaril z veslom, ko se je kopal v bližini njegove barke. Dogodek so prijavili oblastem.

somišljenosti zaprli v kazemate goriškega gradu, pač najboljši dokaz, da je bil Gabršček mož najčistejšega jugoslovanskega rodoljublja. Vedno je čuval nad njim oko postave, ki je ustavilo vse njegovo časopisje, vojna pa je uničila vsa njegova podjetja. Internirali so ga na Wagni, pozneje v Woellensdorfu in slednjič na Dunaju. Tu je sodeloval potem v mnogih pomožnih usta-novah za goriške begunce in je napravil mnogo dobrega vsem, ki so se obrnili na njegov naslov.

Po prevratu je živel Andrej Gabršček več let na Dunaju in se naposled preselil v Ljubljano, kjer je tudi izdal svoje veli-ko delo »Goriški Slovenci«, s katerim je postavil ob 70 letnici rojstva (1934) svoje-mu 50 letnemu javnemu delovanju najlep-ši spomenik. Še do zadnjega so ga šteli med svoje sodelavce mnogi slovenski časopi-si ter je spadal v tem oziru med najsta-rejše slovanske novinarje. Kot človek je bil po značaju jasen in odkritosrčen, šaljiv in vedno dobro razpoložen ter v družbi vedno zelo dobrodošel. Najraje je občeval z mladino in je, čeprav je stal s svojim glavnim delom daleč, časovno gledano, za-daj, je jasno in točno ocenjeval današnji položaj in razmere, da je bilo mlajšim z njim lahko in so se čutili, kakor bi bili v družbi s sebi enakim.

Gabrščku, kot enemu izmed najvažnej-ših buditeljev narodne zavesti in borca za pravice goriških Slovencev bomo ohranili trajen spomin.

Španija

Ovaj tjeđan započeo je u znaku nape-
tosti, koja nadmašuje sve dosadašnje. Po-
slije kraće stanke, kada se već pomišljalo
na povoljna riješenja dobrovoljačkog pita-
nja u Španjolskoj, izbio je sada novi spor,
koji je sve stavio u pitanje. Tri puta su
bile tokom prošlog tjedna obaviještene
francuska i engleska vlada ođ Barcelone,
da se tamo pomišlja na eventualne repre-
salije protiv Italije, a možda i protiv Nje-
mačke. U subotu posjetio je španjolski re-
publikanski poslanik Ascarate lorda Halif-
axa i službeno mu saopćio namjeru Bar-
celone s obrazloženjem, da stvari začeti-
nik bombardiranja otvorenih gradova nije
general Franco, nego talijanski piloti.

Ova vijest je izazvala razumljivu sen-
zaciju toliko više, kada je jedna vijest na-
javila bombardiranje talijanskih gradova
od strane barcelonskih pilota. Ova vijest
je doduše kasnije ublažena i rečeno je, da
Barcelona pri tome pomišlja na represalije
protiv Malorke, Cadixa, Ceute i drugih
španjolskih nacionalističkih luka, gdje su
Talijani iskrcali svoje čete i aeroplane.
No i na vijest u toj ublaženoj formi talij-
anska štampa je odgovorila, da će u tom
slučaju, ako se ova prijetnja Barcelone
ratu s Barcelonom.

Ova prijetnja Barcelone izazvala je i
neposrednu diplomatsku akciju Italije. U
subotu kasno na večer posjetio je talijan-
ski otpravnik poslova u Parizu Prunas mi-
nistra vanjskih poslova Bonnet, da mu
u ime svoje vlade saopći, da će Italija u
slučaju, ako se ova prijetnja Barcelone
zaista ostvari, proglasiti rat Barceloni. Ta-
lijanski predstavnik je izrazio takodier za-
brinutost Italije radi držanja Francuske u
tom slučaju i zamolio je informacije o
stavu Francuske prema ovom slučaju.
Slično pitanje uslijedilo je i u Londonu.
Očigledno se Italija boji, unatoč oštrog
tona talijanske štampe, da se otvoreni rat
između Italije i Barcelone ne bi mogao
lokalizirati i da bi mogao pretvoriti u
plamen cijelu Evropu. Ova opasnost iz-
gleda da je sada odstranjena.

Koliko franc. ministar vanjskih poslova
Bonnet, toliko i Lord Halifax odmah su
upozorili Barcelonu na veliku opasnost i
savjetovali joj umjerenost. U tom nasto-
janju Bonnet je bio potpomognut od Blu-
ma, koji je u jednom članku izjavio, da
potpuno odobrava držanje francuske i en-
gleske vlade iako razumije ogorčenje Špa-
njolaca na bombardiranje gradova i ubi-
janje djece i žena. Isto tako nije ostala
pasivna ni engleska vlada. Kako »Sunday
Dispatch« javlja premier Chamberlain je
pozvao Mussolinija neka nagovori ge-
nerala Franca na obustavu bombardiranja
otvorenih gradova. Engleska i Francuska
vlada smatraju neophodno potrebnim ove
mjere: 1. Obustavu bombardiranja otvore-
nih gradova, 2. bezodvlačnu uspostavu
neutralnih komisija da povedu istragu u
španjolskim gradovima o bombardiranju,
3. trenutno ubrzanje pregovora o povlače-
nju dobrovoljaca.

Unatoč vrlo napetog položaja London i
Pariz vjeruju u mirno rješenje.

MALE VIJESTI

— Napoli. — Bolniška ladja »Gradis-
ca« je pripeljala 480 ranjenih legionarjev
iz Španije. V pristanišću so jih sprejele ci-
vilne in vojaške oblasti.

— Trst. — Po podatkih statističnega
urada, ki je izdal pred nekaj dnevi poro-
čilo za maj, je razvidno da so se cene na
debelo zvišale za 0,7 odstotka v maju t. l.
(baza 100 l. 1938) življenje so podražila v
primeri z aprilom t. l. za 1 odstotek, živila
pa za 0,8 odstotka.

— Italija kupuje za zlato sirovine
koje bi mogla dobivati kroz kliring od
Jugoslavije. »Neue Züricher Zeitung«
donosi iz Milana da Italiju veoma zabri-
njuje činjenica da važan dio jugoslo-
venskih sirovina ide u Njemačku, dok
Italija ostaje praznih ruku i mora da
kupuje te sirovine u USA, plaćajući ih
u zlatu, umjesto da ih dobiva iz Ju-
goslavije kroz kliring.

— Na vijest da Francuska narodna
banka kani španjolskoj vladi vratiti
španjolsko zlato, koje je u pologu u
Parizu, s talijanske se strane primje-
ćuje, da bi to bila obična pljačka špa-
njolskog naroda i da u tom pogledu
može odlučivati samo odbor za neupli-
tanje.

— Talijanski radio »EIAR« od 1 jula
o. g. otpočinje sa specijalnom emisijom.
Osim vijesti i konverzacije na hrvat-
skom jeziku, emisija će obuhvatiti i sa-
tove iz talijanskog jezika tri put sed-
mično i jedan odabrani muzički pro-
gram i to preko stanice Bari, od 19.37
do 24.14 sati.

— Na posljednjoj sjednici Donjeg
doma u Londonu došlo je do novih
ogorčenih procesa opozicije radi dalj-
njeg bombardiranja engleskih trgova-
čkih brodova u španjolskim vodama.

— Lord Cecil u svojstvu člana kuće
lordova izjavio je šefu vladinih strana-
ka da se poslije izvje Chamberlainove
o bombardiranju britanskih brodova ne
smatra više pristašom vlade

DR. SLAVKO FORNAZARIČ

PETDESETLETNIK

Te dni je slavil ugledni mariborski
odvetnik naš znani emigrantski in na-
cionalni delavec dr. Slavko Fornazarič
50-letnico svojega življenja. Jubilar je
bil rojen 21. junija 1888. v Biljah, v
prelepi goriški pokrajini. Njegova rod-
bina je bila vedno nacionalna. Že v
srednji šoli se je vedno udeleževal v
dijaškem pokretu ter vedno zavzemal
vidno vlogo med takratnim dijaštvom.
Tudi kot visokošolec v Pragi je bil med
najagilnejšimi akademiki. Sodeloval je
z znanimi in uglednimi delavci, ki še
danes zavzemajo lepe položaje v naši
državi. Bil je sodelavec in tovariš dr.
Marušiča dr. D. Puca ter mnogih dru-
gih, ki so takrat veliko žrtvovali za
našo narodno prebujenje na Primor-
skem in tudi v drugih krajih izven ožje
domovine. Njegovo delovanje je bilo
vedno posvečeno narodnoobrambnim in-
teresom našega naroda. Politično se ni
nikdar udeleževal ampak je gledal na
vsako narodno delovanje z višjega sta-
lišča upoštevajoč samo koristi naroda.
Njegovo delovanje je bilo pred svetovno
vojno, kakor po vojni, jako plodno. Ta-
koj po vojni je bil tajnik Narodnega
sveta v Ljubljani, sodeloval je z pok.
dr. Žolgerjem pri mirovnih pogajanjih.
Imel je vodstvo pisarne za zasedeno
ozemlje. Organiziral in ustanovil je Ju-
goslovensko matico, katere delovanje je
bilo za naš narod v Primorju jako ve-
like koristi. V domačih krajih je usta-
novil in vodil društvo Primorski Sokol.
Tako po vojni je organiziral podborno
akcijo za dijaštvo iz zasedenega ozemlja,
marsikateri dijak mu je še danes hva-
ležen za njegovo delo v tem smislu.

Ob priliki podpisa Rapalske pogo-
be je širok naš domovine organiziral
protestne shode ter stalno povdarjal
veliko krivico, ki nam je bila takrat
storjena.

Leta 1922. ga je hrepenenje po do-
mači grudi zaneslo v domače kraje ob
Soči. V trgu Ajdovščini v prelepi vipav-
ski dolini si je uredil odvetniško pi-
sarno. Tudi tukaj je vestno in agilno
deloval do poslednjih možnosti. Pod
silo razmer je moral l. 1931 zapustiti
svojo domovino in ga je pot zanesla v
naš obmejni Maribor.

V Mariboru je bilo njegovo delo v
teku zadnjih let jako plodno. Ustanovil
je »Podporni odbor primorskih rojakov«,
ter ga vodil štiri leta kot predsednik.
Ta odbor je postal kasneje poluradni
organ oblasti, kjer še sedaj deluje v
njem kot član sosveta. Uspešno se je
udeleževal vedno v naših emigrantskih
vrstah. Sodeloval in še vedno sodeluje
zlasti na naših kongresih in sestankih.
Bil je štiri leta predsednik najstarejše
emigrantske organizacije društva »Jad-
ran«. Poleg tega je član tudi drugih
emigrantskih edinic. Udeležuje se naj-
več pri Sokolu v Mariboru. Lansko leto
je bil izvoljen za starostu matičnega
društva in vodi društvo uspešno že
drugo leto. Poleg tega je član vseh na-
rodnoobrambnih društev ter se tudi v
njih uspešno udeležuje. Vedno stoji v
vidnih vrstah narodnih delavcev.

Lansko leto, ga je zadela kruta uso-
da. Zgubil je svojo soprogo Marijo. Svojo
polstoletnico slavi v krogu svojih treh
hčerk, ki svojega očeta srčno ljubijo.

Društvo »Jadran« mu je v znak hva-
ležnosti zapelo v ponedeljek zvečer pod-
oknico. Ravnotako mu je Sokol izkazal
čast s podoknico.

Želja naša je, da bi slavljenec še
dolgo ostal med nami. Želimo mu v bo-
dočnosti mnogo uspehov na vseh poljih
njegovega udejstvovanja. Ob prestopu v
drugo polstoletje se čuti še vedno mla-
dega in čilega in tak naj dr. Slavko
Fornazarič ostane še v bodoče. Na mno-
ga leta.

Mgr. JOSIP ABRAM — TRENTAR

Ljubljana, junija 1938. — Agis). —
V Ljubljani, kamor je prispel v poslovnih
in privatnih zadevah, je dne 22. junija zju-
traj nenadoma umrl msgr. Josip Abram,
župnik v Pevmi pri Gorici.

Pokojni je bil zelo priljubljen med Go-
ričani, zlasti pa med Tolminci, se je rodil
leta 1875 v Štanjelu na Krasu in je član
one družine Abramov, ki je dala že več
zaslužnih mož. Nižjo gimnazijo je študiral
v Gorici, višjo v Ljubljani ter se vrnil spet
v Gorico, kjer je končal bogoslovje in l.
1899 pel novo mašo v rojstnem kraju Šta-
njelu. Potem je nastopil službo kaplana v
Bovcu, kjer je ostal tri leta, dobil je me-
sto vikarja v Trenti, kjer so ga navdušile
naše gore, da jim je ostal zvest do smrti.
Nato je služboval v Novakih pri Cerknem,
potem nekaj let v Biljah pri Gorici ter med
vojno na Oblokah pri Hudajuži. Po vojni
je prevzel župnijo Sv. Lucije ob Soči, na
željo pokojnega nadškofa. Sedeja pa je
prevzel župnijo v Pevmi pri Gorici. To je
bilo njegovo zadnje službeno mesto.

Znan je bil kot vzoren duhovnik. pri-
ljubljen pri svojih župljanih, za katere se
ni zavzemal samo kot duhovnik, ampak
jim je pomagal kjer koli je le mogel. Ve-
liko pozornost je posvečal raznim organi-
zacijam, zlasti gospodarskim — posojilni-
cam in hranilnicam in jih vodil uspešno.

ODLOMCI IZ NAŠE POVIJESTI SLOVENSKA ZAPADNA JEZIČNA GRANICA

Od početka 7. stoletja prije Krista pa
do današnjega dana nije prestajala medju
Slavenima i Romanima borba za prag sje-
verne nizine Apeninskog poluotoka izmedju
Karnijskih Alpa i Jadranskog mora. Zbog
politike i s njom skopčane socijalne i kul-
turne nadmoćnosti romanske rase Slovenci
su izgubili u nejednakoj borbi prostrane
predjelje u nizini izmedju Timentia (Tagli-
amento) i Soče te su bili prinudjeni, da se
povuku na južne iverice Alpa i na zapadne
obronke Krasa. Osim toga Slovenci i Hrvati
izgubili su dobar dio svojih zemljaka, koji
su se, prinudjeni socijalnim prilikama, na-
selili u politički jakim talijanskim gradskim
centrima i tamo se potalijančili.

Prije svega treba podvući fakat da se
slovenska jezična zajednica nigdje ne do-
diruje talijanske jezične cjeline. Medju Slo-
vencima i Talijanima živi na teritoriji
ograničenoj rijekom Livencom, Alpima, do-
njim tokom Soče i Jadranskim morem, na-
rod Furlana. Furlani govore svojim posebnim
jezikom, koji sliči mnogo više provan-
salskome narječju negoli talijanskome je-
ziku. I same talijanske državne vlasti pri-
znaju Furlane kao samostalnu jezičnu za-
jednicu, pošto ih označuju u svojoj služ-
benoj statistici pod rubrikom »lingua d'uso
ladina«, dok ih je Austro-Ugarska jedno-
stavno ubrajala medju Talijane.

Talijanski elemenat, koji živi u Gorici,
Trstu, u nekim gradovima i selima na
obalama i u unutrašnjosti zapadne Istre,
dali na Riječi, na otocima Cres i Lošini
te u Zadru, sačinjavaju jednim dijelom u
toku stoljeća naseljeni kolonisti nekadašnje
Mletačke republike, većinom pak potalijan-
čeni Slaveni i Furlani. Koliko ima u spo-
menutim krajevima pravog talijanskog ele-
menta, ovaj se u celosti naselio preko
slovenske i furlanske teritorije ili pak pre-
ko Jadranskog mora, o čemu svjedoči i ne-
govo narječje, koje je venecijanskog po-
rijetkla.

Posvetitev svetišča

Ljubljana, 29. junija. — Današnji
»Slovenec« poroča:

Naj našem zadnjemu poročilu o po-
svetitvi svetišča presv. Srca Jezusovega v
Gorici dodamo še nekaj besed. V nede-
ljo ob pol 1. jutraj je imel v mogočnem
novem božjem hramu pontifikalno sveto
mašo videmski nadškof Nogara. Ob de-
setih je bila, kakor smo že javili, velika
sv. maša, katero je daroval bolonjski
nadškof kardinal Navali-Rocca z vsem
cerkvenim sijajem. Obširna cerkev je bi-
la polna vernikov. Poleg številne duhov-
ščine, ki je prihitela iz vse dežele, v ko-
likor ni bila zaradi nedelje zadržana, so
bili v velikem številu zbrani zastopniki
raznih civilnih in vojaških oblastev. Ob
6 zvečer je bila velika teoforična proces-
sija iz novega svetišča na Travnik, kjer
je kardinal blagoslovil množice ljudstva,
ki so med procesijo delale po ulicah špa-
lir. Zvečer je bil goriški grad razsvetljen
in so obžarevali jasno nebo številni
umetni ognji. V ponedeljek je imel v
novi cerkvi pontifikat vojaški škof Bar-
tolomassi; novo svetišče, za katero je da-
roval, kakor smo že pisali, načelnik vla-
de veliko vsoto, je namreč posebej po-
svečeno spominu padlim v svetovni voj-
ni. V torek in sredo so se nadaljevale
razne pobožnosti in slovesnosti. Novo
svetišče je proglašeno za škofijsko cerkev
presv. Srca Jezusovega. Zato je marsiko-
ga bolelo, da se nihče ni spomnil, da so
naši ljudje že pred vojno pomagali pri
gradbi cerkve in da tvorijo oni veliko ve-
ščino v goriški nadškofiji. Škoda, da tudi
izpodbudne cerkvene slovesnosti ne gre-
do brez grenkob mimo

AUTOMOBILIZEM

Te dni so listi objavili zanimive stati-
stične podatke, ki kažejo, da je promet v
deželi že v velikem obsegu motoriziran.
V Julijski Krajini, ki šteje približno 1 mi-
lijon prebivalcev, je bilo po teh podatkih
1. januarja t. l. v prometu kar 9.701 mo-
torno vozilo, pri čemer motorna kolesa niti
niso bila šteta. Tako odpade po eno vozilo
skoraj na vsakih 100 prebivalcev. Avtomobi-
lizem je bilo v tržaški, goriški, reški in
puljski pokrajini 6.810, avtobusov 247, to-
vornih avtomobilov pa 2644. Od avtomobi-
bilov in bilo 428 taksijev.

DOLŽINA CEST

Št. Peter na Krasu, junija 1938. —
(Agis). — Snežniški gozd je ves preprežen
s cestami. Večji del cest je dala zgraditi in
preurediti uprava gozdov princa Schön-
brunn-Waldenburg, a večina cest je preure-
dila v zadnjih letih vojaška oblast. Skupna
dolžina vseh cest in poti, privatnih in vo-
jaških pa znaša 350 km.

OBMEJNO UTRJEVANJE

Logatec, junija 1939. — (Agis). — V
neposredni bližini vasi Novi Svet pri Go-
doviču, to je ravno nasproti jugoslovanske
obmejne vasi Hotedršice, so letos spet pri-
čeli z nadaljevanjem utrjevalnih del. Naš
list je prejšnja leta večkrat obširno poro-
čal o utrjevalnih napravah ob temu delu
meje, ki jih letos nadaljujejo. Naivečjo ško-
do bodo utrpeli spet naši ljudje, ker se
vsled takih naprav ne bodo mogli svobod-
no kretati po svoji zemlji.

V petek dne 24. junija so ga številni pri-
jatelji, znanci, rojaki in Ljubljanci spre-
mili na ljubljansko pokopališče k večnemu
počitku. Številna udeležba na pogrebu je
dokazala, da je pokojnik užival simpatije
in ugled tako med duhovnimi sobratji, kot
med pisatelji in drugimi. Moški zbor »Lju-
bljane« mu je zapel žalostinko »Blagor mu«
in »Človek glej«. Pogreba so se udeležili
številni predstavniki rojakov, tako zastop-
nik goriške duhovščine g. Rutar, dr. Be-
sednjak in dr. Bitežnik, pokojnikov ožji
prijatelj dr. Breclj z vso svojo družino.
Sedejeva družina s predsednikom dr. Če-
snikom. Dalje zastopnik škofijskega ordina-
riata kanonik Stroj, zastopniki Prosvetne
zveze; številno so bili zastopani pesniki in
pisatelji: Oton Zupančič, Fr. Finžgar, Fran-
ce Koblar, dr. Lovrenčič, prof. Terčelj in
drugi. Ob odprtem grobu so se od njega
poslovali dr. Česnik, ki se je v lepem go-
voru spominjal pokojnikovega vsestranskega
dela, dalje v imenu Slovenskega planin-
skega društva dr. Pretnar, ki je slavil po-
koinikove zasluge za slovensko planinstvo.
V imenu pokojnikovih župljanov pa se je
prisrčno poslovil g. Breščak.

Slovenski dnevniki so prinesli daljša in
krajša poročila o pokojnem msgr. Abram.
v »Slovenec« sta se ga toplo spominjala
dr. Lovrenčič in Narte Velikonja in napi-
sala nekaj spominov na njega.

Naj mu bo lahka slovenska zemlja in
naj mu svetl večna luč!

MORE U PJESMAMA MATE BALOTE

U zagrebačkom mjesečniku »Naše more« objavljen je prikaz zbirke pjesama Mate Balote »Dragi kamen« u kojem se, između ostalog, veli:

»Te 43 pjesme barda čakavske lirike izazvalo je u našim književnim i kritičarskim krugovima isto takvo udivljenje, kao i prva Balotina pjesma i prvo sudjelovanje njegovo u »Čakavskoj antologiji«. Kritika je tada, kao i danas, utvrdila neobičnu literarnu vrijednost Balotine lirike. Njemu je već sa prvim pjesmama određila znatno mjesto u našoj književnosti, ističući mu samostalnost i staloženje u umjetničkom stvaranju.

U novoj i ukusnoj zbirci »Dragi kamen« mi smo, osim novijih pjesama i sakupljenih pjesama već prije štampanih, dobili i pregled života Mate Balote; iskreni životopis u kojem shvaćamo čitavu tajnu umjetničkog stvaranja ribara i radnika iz Raklja. Doista, nijedan naš književnik nije imao tako buran život, kakvog je proveo Mate Balota, a nijedan književnik ne može se pohvaliti svojim žuljavim rukama i teškim odrešitim stihovima, kakve stvara ribar sa istarskog krša, dječak, koji već u najnežnijoj dobi, — kako bismo rekli mi gradski stanovnici — živi patničkim životom, kuša gorak i tvrdi ribarski kruh.

More je možda najbolje prikazano. Tu osjećamo ironični smijeh ribara sa ušća Raše. U zimsko doba ovdje

Sve su jahte se skrivale, svih je sportisti nestalo, plaže su prazne, pusto i golo je žalo. Sad samo putuju mornarske bracerice, mučno prolaze kroz dažde i nevere...

A mi, koji volimo more samo u vrijeme ljeta, za razonodu i kupanje, ne znamo, mi nećemo da znamo, da je i zimi more privlačivo i dražesno. Mornari i ribari u doba najvećih žrtava moru

Za malo palente, za ridak soldin, riščaju na jugo, podnose grbin...

I doista ima ribara, kojima je more zimi vrlo milo. Ono ih privlači i u to doba k sebi. Mate Balota ga znađe, on ga poznaje u tancine

Kad jugo zakuha, more grede sve bliže, visoko se diže, sve do vrtili dosiže, i meni postaje draže i milije...

Na tom moru uzburkanom i uzavreлом, živi se pravim životom.

Mate Balota i svi njegovi drugari, ribari sa ušća Raše, znadu prkositi jugu, kad ono najžešće bije i hući, jer

Lip je život samo ontar, kad se prez straha žrtvuje.

Nakon snažnog opisa mora i ljubavi prema njemu, Balotina je lirika posvećena u najvećoj česti, istarskom selu na golom kamenitom kršu oko Raše, Učke i Čičarije.

Ko ne osjeća iz te lirike pravu dušu istarskog, nepatvorenog sela?

Prošlost, sumarna i tužna uspomena na lijepe dane, dozvala je pjesniku na um stvaranje divne epopeje — kratke, ali jasne, kako su to svi Balotini stihovi. Stvorena je epopeja o roženicama, instrumentu veselja i razonode istarskog seljaka.

Prolistajte ovu zbirku pjesama. Iz nje struji duša istarskog krša. Po njoj ćete upoznati našu, slavensku Istru mnogo bolje, nego listajući nebrojene knjige o historiji i geografiji Istre. U njoj govori istarski seljak, govori ribar sa ušća Raše, onako govori i danas tamo, kad nas ljudi iz grada nema u blizini. Prolistajte ju. Duša Istre vam je otvorena. Vidjet ćete u njoj svaku žilicu iskrenosti, prostodušja i nepatvorenosti sela, radnika, ribara, istarskog krša i plavog mora sa ušća Raše.

NAZNANILO

V nedjelju dne 19. t. m. se je našla na poti iz Kam. Bistrice ura. Lastnik naj sporoči opis iste na tuk. društvo »Tabor« v Kamniku nakar mu bo vrnjena.

ODBOR.

DR. L. ČERMELJ

O CAR EMINOVOJ MONOGRAFIJI

»MATKO MANDIĆ«

Dr. L. Čermelj je za ljubljansku reviju »Misel in delo« napisao ovaj prikaz o knjizi »Matko Mandić« V. Cara Emina:

Skromna knjiga o velikom možu ki pa je spisana z veliko ljubeznijo in pietetu. Pisatelj sam smatra to monografiju kot prvi poskus, ki naj bi dal spodbudo za zbiranje spominov na rajnega probuditelja. Mi se mu v tem pogledu le pridružujemo z željo, da bi čimprej dobili izčrpno in obsežno delo, ki bi osvetlilo delo istrskega trolista: Spinčić, Mandić in Laginja. Kajti premalo je znano o težkem narodnoobrambnem boju, kise je bil prav na istrskem polotoku v zadnjih pedesetih letih pred vojno. Ta boj je bil naperjen predvsem proti italijanski manjšini, ki se je, sklicevaje se na »svojo kulturo in civilizacijo« smatrala za poklicano, da tudi po revolucionarnem letu 1848 še vedno drži v suženstvu »barbarsko in nekulturno« slovansko večino. Težek je bil ta boj, ker je bilo treba naš narod šele vzbujati k pravi narodni zavesti in ga istočasno tudi gospodarsko in socialno osvobodjati od tujega gospodarja. Kako težka je bila naloga, ki so ji jo nadeli istrski probuditelji, naj priča razgovor, ki ga je imel škof Dobrila z nekim malim Istranom.

— Kako govoriš?

— Hrvatski! — odgovori deček.

— Dobro! Eto, vidiš moje dijete po uči ga škof, mi smo dakle Hrvati.

— Ej vero nismo! — odgovori mu deček.

Ta razgovor me spominja na podobnega, ki ga je imel pedlanskem neki naš človek v Istri v sredini Istre z dečkom, ki so se vraćali iz šole, italijanske seveda. Ustavil je avtomobil, da bi slišal, kako se med seboj pogovarjajo otroci. Odgovorili su istrskim hrvatskim dialektu. Nagovorili ih je hrvatski in vprašal, kateri jezik govore. Odgovorili su mu v hrvatskom jeziku: »Talijanski«.

Voditelji narodnega gibanja v Istri so se od vsega početka zavedali, da je konačna rešitev našega naroda v Istri samo v združenju Jugoslaviji. Tako čitamo že u proglasu, ki so ga leta 1871 iz Kastava razposlali na vse uglednejše rodoljube »od snežnega Triglava do Črne gore ter od sinjega morja do hladne Donave« te-le besede: »Neprijatelji naš, nas stanujućih na granicah Jugoslavije...«

O ljutosti boja, ki ga je moral vzdrževati istrski trolist, pričajo izpadi italijanskih deželnih poslancev in divjanje laške publike na galeriji u deželnom zboru u Poreču, zlasti ko je tam zagrmel govor poslanca Laginje: »Gospodo Latini...« in leta 1889 in 1890, ko so ponovno odklonili verifikaciju mandata Matku Mandiću, da si je bil obakrat enoglasno izvoljen. Tudi leta 1896 so u deželnom zboru zopet razveljavili njegov mandat. Na povratku u Trst pa je tedaj skoroda postal žrtv nahujskane laške tolpe. Zaradi hude burje je moral namreć parnik, na katerem so se vraćali nekateri slovanski poslanci u Trst, iskati zavetja u piranskem pristanišču. Mandić u tovariši niso mogli dobiti voza, temveć so morali peš nadaljevati pot skozi mesto pod gosto toćo kamenja. Podobnih napadov pa je moral Mandić prestatu tuđi u tedaj šele probujajući se tržaški okolici.

Boj istrskih voditeljev pa ni bil naperjen samo proti Italijanom, temveć tuđi proti Dunaju in njenim vladnim organom na Primorskem, ki so iz sovraštva do slovanskoga življa in pozneje po sklepanju trozveze tuđi zaradi

pritiska Italije u svakem pogledu podpirali italijansko stališće. Mandić je moral osebnu to najteže obćutiti. Dasi je imel zahtevano kvalifikaciju, ni mogel in ni smel biti nikjer na Primorskem nastavljen kot profesor, temveć se je moral dolga leta preživljati kot urednik »Naše sloge« z bornimi dvajsetimi goldinarji mesećno. Njegovega soborca profesora Spinčića pa so kazensku premostili iz Kopra u Istri u Gorico.

Še tretja fronta je bila, proti kateri so se morali boriti istrski voditelji. Bila je to rimska Cerkev, katere glavno glasilo »Osservatore Romano« je, kakor izhaja iz nekega poveljivega poročila avstro-ogrskega armadnega poveljstva, ki ga citira Car Emin, zastopalo interese italijanskih iredentistov. Iz knjige »Storia della Scuola in Istra da Augusto a Mussolini«, ki jo je letos izdao šolski nadzornik Carmelo Cottone, pa smo zvedeli, da se je papež Pij X. pismeno obrnu na cesarja Franca Jožefa, naj pomaga rešavati latinstvo Istre, češ da se u latinstvu izražu univerzalnost katoliške Cerkve. Mandiću je bil boj na tej fronti posebno neljub, saj je bil sam katoliški duhovnik, pa se je vendar pogumno postavil u bran zlasti proti puljsko-poreškomu škofu Flappu, ki je suspendiral a divinis nekega našega duhovnika samo radi tega, ker ni hotel iz Cerkve izključiti našega jezika, in proti tržaškomu škofu Nemcu Naglu, ki je s svojo politikou izvabil znane spore u Ricmanjih pri Trstu. Mandić je stal trdno ob strani našega naroda in skoro bi bil tuđi on, katoliški duhovnik, tedaj obenem z Ricmanjci prekinil vse vezi z Rimom.

Nas Slovence pa mora osebnost Matka Mandića še z druge strani zanimati. V njem je bila personificirana enotnost u političkem in nacionalnem delovanju Slovencev in Hrvatov u Istri. Saj ni bil Matko Mandić samo urednik »Naše Sloge« in u pravem pomenu besede neka konzul Istranov u Trstu. On je bil tuđi duša narodnih Slovencev u Trstu. Sodeloval je pri ustanovitvi najvažnejših gospodarskih in kulturnih ustanov, bil je ponovno urednik »Edinosti« in dolgo vrsto let predsjednik istoimenskega političnoga društva u Trstu. Matko Mandić je bil, kakor je pisala »Naša Sloga« ob njegovu smrti »u pravom smislu prsten, koji je obavljao u jednu nerazlućivo kolo Hrvate i Slovence u Istri«. To soglasnost moramo danas še posebej poudariti, kajti če je bila potrebna za časa našega narodnoga prebujenja u predvojnoj dobi, je še tem bolj potrebna danas, ko bi vsaka cepitev naših sil bila usodna za nadaljnji obsto našega naroda ob severnem Jadranu. Mandića je treba postaviti za zgled vsem onim, ki hoćejo, zaslepljeni od trenutne politične orijentacije, zanesti ozko zaćrtano narodno ekskluzivnost celo u delo za naše zamejne brate ob Jadranu. Zato moramo biti Caru Emini še posebej hvaležni, da je u pravem trenutku izdao življenjepisni oris velikoga istrskega borca. — L. Č.

DELO V SOŠKI DOLINI

Izravnavanje, širjenje, asfaltiranje državne ceste od Kanala do Kobarida je u živem teku. Na stotine delavcev se trudi, da bi bila dela čimprej dovršena, ker je sedaj cesta ponekod vsa razkopana in tećko porabna. Ubogi kolesariji u automobilisti, ki moraju po nje! — Pri podzemeljski elektrićni centrali u Doblarju gredo dela h koncu. Samo ogromni jez pri Podselih zakasnuje izvršitev; ob njem bodo delavci še nekać mesecev zaposleni. Dela za drugo elektrićno u Plavah hitro napredujejo. Rov, po katerem bodo spećjali Soćo od Kanala u centralu u Plavah, pridno vrtaju in so vzdolž desnoga brega že već što metrov u zemlji.

V Ljubljani je umrla Alojzija Mozetić roj. Gruđen soproga železniškega revidenta u p. Soćalje!

Obćni zbor »Tabora« v Kamniku VABILO

na VI obćni zbor emigr. društva Tabor, kateri se vrši u nedjeljo, 3. jula t. l. ob 10 h. u gostilni »Pri Anići« (prej Malovrh) na grabnu u Kamniku s sledećim sporedom:

1. Nagovor predsjednika.
2. Poroćilo društ. funkcionarjev.
3. Volitev novega odbora.
4. Slućajnosti.

Vabljenu vsi. Za ćlane udelećba obvezna — zato pridite vsi. Bratska društva prosimo naj to prejmou kot posebno vabilo.

IZLET OMLADINSKE SEKCIJE U BEOGRADU

Izletnićki odbor O. S. društva I. T. G. u Beogradu organizuje u nedjelju 3. jula o. g. društveni izlet vozom na Umku. Voz polazi iz Beograda u 6.30 sati. a vraća se iz Umke u 20.30 sati. Karta tamo i natrag (vikend karta) stoji 9 Din. Priredit će se mali program sa muzikom i plesom na plaži. Na Umci postoji lijepo uređeno kupatilo. Rućak po volji ili da se ponese sobom, a moće se naći i u gostionici.

O izletu saznati će se potanie na ćlan-skom sastanku, koji će se odrćati 2. jula o. g. u društvenim prostorijama u 20 sati, gdje će jedan od naših istaknutijih emigranata odrćati jedno vrlo interesantno predavanje o aktualnim pitanjima emigracije.

Dodjite svi na sastanak i nemojte zaboraviti na najljepši izlet, koji smo do sada organizovali. — O d b o r.

Iz Omladinske sekcije »Istre« u Zagrebu

SVIMA ORGANIZACIJAMA

Omladinska sekcija društva »Istre« u Zagrebu moli bratska udruženja, da odgovore na rezoluciju i okružnicu, koje su bile odaslane polovinom mjeseća juna.

O d b o r.

»BALUN« U ZAGREBAČKOM ZBORU

U nedjelju naveće u 9 sati plesat će ćlanovi društva »Istra« u Zagrebu balun na izložbi Jadranske straže u Zagrebaćkom Zboru.

Dodjite u što većem broju na tu priredbu.

IZ ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA

Akciji Istarskog akademskog kluba za pripomoć njegovih siromašnih ćlanova odazvala su se: društvo »Nanos« Maribor sa din 100 i društvo »Gorićca«, Ptuj sa 100 din.

Bratskim udruženjima upućujem ovim putem našu najtopliju zahvalnost.

O d b o r.

IZLET V KAM. BISTRICO

Kamnik, junija 1938. — V nedjeljo 19. t. m. se je vršil ćetrći izlet u Kam. Bistricu. Prišli su toćaki — naši ćlani celega sreza, »Tabor« iz Ljubljane ter rojaki iz Kranja. Ob 11. uri je predsjednik tov. prof. Peterlin pozdravil vse navzoće ter podal besedu dr. Lavu Čermelju, kateri nam je odrćal kratek govor. Pevci »Tabora« iz Ljubljane so nam lepo zapeli, nakar je sledila prosta zabava. Źelimo, da bi se prihodnjega izleta udelećilo već naših društvo in već rojakov.

DIPLOMA

Na triletni državni šoli za zaćtitne seestre u Ljubljani sta med drugim z odlikou diplomirali tuđi naši rojakinji Slavica Korošć, doma iz Klanca in Dominika Urbanćić iz Knećaka. Ćestitamo! — (Agis).

GOSTILNA

»LJUBLJANA« V ŠIBENIKU (Na obali)

Dobra slovenska kuhinja, prvovrstna vina. Celi pension Din 35—40 dnevno. Priporoća se emigrantska drušina.

ŹULJAN

PROF. JAKOV MIKAC :

IVANJA

(Svršetak)

Prije svega rekao im je da moraju idući na križeru na sebi nositi preokrenuto odijelo. Na mjestu moraju biti već u 10 i pol sati, a sobom trebaju donesti blagoslovljene svete vode i svećanj jednogodišnjih ljeskovih mladica (šiba), koje moraju na zgodnom mjestu na križeri porediti u veliki krug i to jednu do druge tako, da se između njih ne bi slama mogla provlačiti. Po mladicama naokolo u krugu moraju polit blagoslovljene vode, a unutar kruga postaviti tri kamena, da se na njima sjedi. Sve to mora biti svršeno prije 11 sati. Na svakoj križeri smije biti samo po jedan ovako sastavljeni krug u kojem sjede njih trojica na kamenim stolcima. U krz se mora ići prije 11 sati, a iz kruga se ne smije izići prije polnoć, jer kad bi netko prije izišao, toga bi štrige rastrgale i na komadiće raznijele. Tako je u glavnom Martin upućivao, a mnogi su mladici onda išli na razne križere izvan sela prema njegovim uputama da promatraju vukodlake, more i štrige. Sam pak Martin išao bi na najopasniju križeru sa dvojicom najhrabrijih mladica. U razdoblju od 11 sati do pola noći čekaju štrige, ali opet nije sasna sigurno, da će se što vidjeti,

jer štrige ne dolaze uvijek na svaku križeru, a često se dešava i to, da neki od one trojice nije ćastan za taj posao. Ona grupa, kojoj se posreći i uspije da se ukažu štrige, ima što i vidjeti. Dolazeći štrige na križeru groze se i prijete onima u krugu, približuju se i strašno navaljuju kao da će prodrijeti u krug, ali u krug nikako ne mogu. Štrige nastoje potom iznamiti mladice iz kruga napolje, ali ovi se ne daju znajući, da bi nastradali.

Štrige iskorišćujući to kratko vrijeme od jednoga sata stanu plesati skakati, biti se i ćiniti ioš kojekakove nevaljalštine. One se tuku tako strašno i opasno, da im glave i udovi otkoće od tijela, pa se opet sami od sebe vrte na svoja mjesta. Prizori bivaju strašni. Po neku štrigu vukodlaci znadu rastrgati na komadiće, a ovi se dijelovi opet skupe i štriga oživi. Neki glasno vijećaju i dogovaraju se, kako će stanovitoj osobi naćkoditi. Tako u tome poslu približava se polnoćka, a moć štrigama sve više ponestaje i one se parćsaka prije polnoćki razilaze uz grožnju mladica u krugu. Mladici poslije pola noćki izlaze iz kruga i u selu pričaju najstrašnije stvari što su ih na križeri doživjeli i vidjeli.

Na večer villje Ivanje svatko nosi na sebi bilo što preokrenuto. Sjećam se, da smo i mi mališani preokrenuli šešire, pa makar su imali i stotinu rupica, koje smo preko dana učinili gadajući šešire kame-

njem. Ne pita se zato, glavno je i najvažnije da je nešto na nama preokrenuto, da nam štrige ne naćkodu i da nas ne napadnu.

*

Pored spomenutog ima još i drugih pričanja o zlim duhovima, a specijalno o morama, koje sišu malu djecu za petu, a odraslima ti zli duhovi sjednu na prsa i ne daju disati. No o tom sada ne ću pisati, jer drćim, da je važnije, da nešto kaćem o sajmu sv. Ivana.

Sjećam se, kako su se moji seljani već osam dana prije Ivanje dogovarali kako će ići na sajam k Sv. Ivanu, koji se odrćava svake godine 24 juna kod Buzeta. Toga se dana vjerojatno pola Ćićarije spusti sa Ćićarskog platoa k Sv. Ivanu na sajam, gdje kupuju razno orudje potrebno za kosidbu, kao: vile, grablje, kose, srpe, bruse, toboleć, putrije, barilice i t. d.

Na sajmu se ljudi vesele, piju i pjevaju a mladji svijet pleše. Pod večer svim putovima i stazama vraćaju se na sve strane uz popjevku svojim kućama noseći na ramenima ili ledjima spomenuti alat i druge potrebštine. Na putu tu i tamo naravno svrate opet u gostionu, da okvase vinom svoja grla, koja im se osušila pjevanjem. Svuda se ćuje pjesma, koja od hridina još dalje odjekuje preko polja, livada i brećuljaka. Razumije se, da u ovom veselju padne i po koja »punja« (udarac pesnicom), jer bez toga ne bi mogao proći sajam.

Na dan Sv. Ivana sakupi se na tom sajmu kraj Buzeta osim Ćića i mnogo svijeta iz susjednih sela. Kad se ovi kući vrte, pitaju ih oni, koji nijesu bili na sajmu: »Koliko je bilo ljudi na sajmu?« A oni će odgovoriti: »Ljudi je bilo mnogo, a Ćića je bilo za vraga«. Kako se vidi, ostali svijet smatra Ćiće radi njihovog posebnog karaktera i života da nijesu kao ostali ljudi.

*

Sabirajući i proućavajući narodne obićaje nailazi se na vrlo interesantne stvari, dolazi se do veoma zanimljivih otkrića, jer su obićaji trag i put, koji vodi u prošlost. Oni pokazuju od kuda je pojedina skupina ljudi proizašla. Poznavajući obićaje i povijest starih Slavena uopće, a napose balkanskih Slavena, ne treba nama Istranima dokazivati što smo i od kuda smo došli. Dovoljno je ispitati naše narodne obićaje i usporediti ih sa onima starih Slavena i Slavena na Balkanu, pa će se lako i odmah ustanoviti, kako imademo mnogo zajednićkih narodnih obićaja, a po tome i naše porijeklo.

Postepeno i sigurno naših obićaja nestaje, pa radi toga bi morali naroćito Istrani nastojati, da svaki u svome kraju sakupi i pribliće narodne istarske obićaje i da ih obijelodani. U najnovije vrijeme svi se narodi trse, da pokupe obićaje svoga naroda, pa sam stalan, da i mi Istrani u tome ne ćemo biti posljednji.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku rova ulica 48. III. kat. — Tisak: Stećaimina

ćekovnog računa 36.789. — Pretplata: za ćetiri godinu 48. — din., za pola godine 24. — din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara — Vlasnik i izdavać: Konzorcij »Istra«. Masarykova 28a, II, broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimira Inozslovenske štampe d. d. Zagreb. Masarykova ulica broj 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanovic, Zagreb, ilica broj 131.